



Sanni Weckman

TEKSTIILI / TAIDE / TEKSTIILI

TEKSTIILIKÄSITYÖN PERINNE, IDENTITEETTI JA NYKYPÄIVÄ

*Opinnäytetyö
Tampereen ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
Huhtikuu 2016*



***Tekstiili / Taide / Tekstiili -
Tekstiilikäsityön perinne, identiteetti ja nykypäivä***

Tutkielmassani käsittelen tekstiilikäsityön ominaisuuksia Suomessa ennen ja nyt, sekä tekstiilin asemaa sukupuolittuneena tehtävänä. Tuon esille historiaa ja ilmiöitä, heijastaen sitten niiden vaikutuksia nykypäivään. Analysoin, kuinka rakenteellisesti sukupuolittunutta tekstiiliin liittyvä työ on ollut, ja mikä tilanne sukupuolijaon suhteen on nykypäivänä. Pohdin myös tekstiilin tunnesidettä ihmiseen ja sen vaikutusta identiteettiin.

Tutkivan osion jälkeen käsittelen oman lopputyöteostani sekä sen toteutusprosessia. Lopuksi mietin omaa lopputyöteostani suhteessa tutkimiini ilmiöihin tekstiilikäsityöstä.

Avainsanat: tekstiilityö, perinne, sukupuoli, identiteetti, naiseus, kokemuskerronta

***Textile / Art / Textile -
Tradition and identity in modern day textile crafts***

In my thesis work I am covering the different features of textile crafts in Finland's history and modern day. I also study textile crafts position as a gender specific phenomenon. I reflect the state of textile craft comparing the history to modern day. I analyze, how gender-structured the textile crafts were in history and how the situation has changed since. I also see textile as a emotional object and how we as humans relate to it and might change our identity trough creative crafts.

After the study and research, I am explaining my final thesis project work. In the end I reflect my art work to my research.

Keywords: textile, tradition, gender, identity, experience



SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO

1.1 Teemat ja käsitteet

1.2 Tavoitteet

2 TEKSTIILIKÄSITYÖ JA YHTEISKUNTA

2.1 Tekstiilikäsityöperinteen historiaa

2.2 Tekstiilikäsityön asema nykypäivänä

2.3 Tekstiilikäsitöiden harrastaminen Suomessa

2.4 Käsityö ja trendit

2.5 Käsitöiden tunteellinen merkitys ihmiselle (nostalgia)

2.6 Käsityön opetus yhteiskunnan ohjaajana

2.7 Koulukäsityön sukupuolettuneisuus nykypäivänä

3 KÄSILLÄ TEKEMISEN SUKUPUOLITTUNEISUUS

3.1 Töiden sukupuolinen jakautuminen

3.2 Naisen työt ja miehen työt

4 KÄSITYÖ JA IDENTITEETTI

- 4.1 Taidetekstiili vai tekstiilitaide?
- 4.2 Nykytaidetekstiili / Tekstiilinykytaide
- 4.3 Ristiriidat taiteen ja käsityön välimaastossa

5 HILLEVI

- 5.1 Lopputyöteos
- 5.2 Lähtökohtani
- 5.3 Tekniikan ja materiaalin valinnan merkitys teokselle
- 5.4 Tila ja illuusio
- 5.5 Kuva-aihe
- 5.6 Performatiivisuuden sisällyttäminen teokseen

6 KOKEMUS: TEOKSEN JA TOTEUTUKSEN ANALYYSI

- 6.1 Naiseuden ja naisen aseman kokeminen tekijänä
- 6.2 Performatiivisuuden kokemus
- 6.3 Tekijänä käsityön ja nykytaiteen välissä

7 PÄÄTELMIÄ JA LOPPUSANAT

- 7.1 Tavoitteiden saavuttaminen
- 7.2 Lopuksi

8 LÄHTEET

- 8.1 Tilastot
- 8.2 Painetut lähteet
- 8.3 Digitaaliset lähteet
- 8.4 Kuvalliset lähteet

I JOHDANTO

Ihmisellä on vahva tunneside tekstiiliin. Länsimainen ihminen verhotaan kankaaseen heti syntyessään, ja puetaan kauniisiin vaatteisiin laskettaessa satiininvuoriseen hauta-arkkuun. Päivisin kehoa verhoavat useat eri vaatteet ja öisin taas pehmeät lakanat. Mikään muu arkinen materiaali ei ole ihmistä yhtä lähellä, niin fyysisesti kuin henkisestiäkään.

1.1 Teemat ja käsitteet

Tutkielmassani käsittelen tekstiilikäsityön ominaisuuksia Suomessa ennen ja nyt, sekä sen asemaa sukupuolittuneena tehtävänä. Tuon esille historiaa ja ilmiöitä heijastaen niiden vaikutuksia nykypäivään. Analysoin, kuinka rakenteellisesti sukupuolittunutta tekstiiliin liittyvä työ on ollut, ja mikä tilanne sukupuolijaon suhteen on nykypäivänä. Pohdin myös tekstiilin tunnesidettä ihmiseen ja sen vaikutusta identiteettiin. Tutkivan osion jälkeen käsittelen oman lopputyöteostani sekä sen toteutusprosessia. Lopuksi mietin omaa lopputyöteostani suhteessa tutkimieni ilmiöihin tekstiilikäsityöstä.

Painotan myös sukupuolen merkitystä, sillä koen sukupuolen ja identiteetin kokemuksen tärkeänä myöhemmässä pohdinnassa sekä lopputyöteokseni toteutumisessa.

Olen keskittynyt tekstissäni käsittelemään tekstiilikäsityöhön ja sukupuoleen liittyviä ilmiöitä erityisesti suomalaisessa yhteiskunnassa. Olen valinnut maakohtaisen rajauksen, sillä suomalaisen sukupuolikäsitykseen ovat vaikuttaneet yhteiskunnalliset paikalliset rakenteet ja aikakaudet, mm. maatalousyhteiskunta, teollistuminen, kaupungistuminen sekä kansantalouden muutokset. Sivuan lisäksi myös käsityön opetusta, sillä opetuksen tavoitteet heijastavat eri ajanjaksoina vallinnutta arvomaailmaa.

Käsitteillä “naiset” ja “miehet” viitataan yhteiskunnallisiin ryhmiin, käyttäen termejä yleistyksenä helpottamaan sukupuolen heteronormatiivisuuden ilmaisua. Otan huomioon sukupuolen erilaiset määritelmät sekä yksilöllisyyden, mutta keskityn käyttämään määriteltyjä sukupuolia yhteiskunnan rakenteiden eroavaisuuksien huomioimisessa.

1.2 Tavoitteet

Tutkielmani tavoitteena on tarkastella tekstiilin ominaisuuksia laaja-alaisesti niiltä osin, kuin koen olevan tärkeää lopputyöteokseeni liittyvien teemojen suhteen. Pyrkimykseni on tutkia historiaa ja faktaa, sekä ottaa huomioon eri näkökulmia ja lähestymistapoja koittaen myös kyseenalaistaa omia ajatuksiani. Yritän analysoida miten faktatieto, käsityön ja taiteen välinen problematiikka sekä sukupuoli-identiteetin pohdinta ovat vaikuttaneet henkisellä tasolla teokseni toteutumiseen.

Analysoin taiteen ja käsityön välistä suhdetta sekä ristiriitoja pohtien kummankin kentän ominaisuuksia ja kulttuurisia ilmiöitä faktapohjaisesti, sekä nostaen muutamia nykytaiteilijoita rinnastaen heidän töitään

perinnekäsityöhön. Taiteen ja käsityön välille jäävää aluetta avaan myös oman taiteellisen työskentelyn kautta mieltien omaa sijoittumistani kenttien välillä.



TEKSTIILIKÄSITYÖ JA YHTEISKUNTA

Tässä luvussa käsittelen lyhyesti tekstiilin historiaa sekä tilaa nykypäivänä. Käytän tilastoja kuvastamaan nykypäivän tilannetta tekstiilikäsityön suhteen ja tutkailen miten nyky-yhteiskunnassamme käsityö ilmenee.

2.1 Tekstiilikäsityöperinteen historiaa

Tekstiilejä on valmistettu arviolta kymmenen tuhannen vuoden ajan. Tähän ajanjaksoon on ehtinyt mahtua lukematon määrä eri tekniikoita, tapoja ja valmistajia, mutta tekstiilityön henki on säilynyt samana. Kankaankudonta, neulominen, virkkaus ja lankojen työstäminen tapahtuu aikaa ja paikkaa katsomatta yhä lähes samoin työvaihein ja perusperiaattein.

Tekstiilityön taidot ovat siirtyneet eteenpäin sukupolvilta toisille perimätiedon myötä. Vuosituhansien saatossa uudet tekniikat ja tavat ovat levinneet kauppareittien ja myytävien tuotteiden ohessa, luoden uusia muoteja ja ilmiöitä. Ajan kuluessa tapahtuneet paikka- ja yksilösidonnaiset muutokset ovat muuntaneet ja eriyttäneet tekstiilityön osa-alueita omiksi

suuntauksikseen eri kulttuureissa.

Suuntauksista ja muuntautumisesta toimii hyvänä esimerkkinä perinteinen pohjoismaalainen käsityö, lankahapsuista kudottu ryijy. Se on säilyttänyt paikkansa arjessa jo vuosituhannen verran muuntautumalla käyttöesineestä koristetekstiiliksi. Ryijy on toiminut aiemmin peittona, jonka toisen puolen pitkät ulkonevat hapsut ovat lämmittäneet nukkuja. Hapsuinen pinta, joka on aiemmin ollut piilossa silmiltä ihmisen ihoa vasten, käännettiin esille kun lämpimämmät ja vähemmän työläästi valmistettavat tekstiilit korvasivat ryijyn käytön peittona. Sen jälkeen ryijyt ovat toimineet koristeellisina peiteinä, mattoina ja erityisesti seinävaatteina. (Kolu 2007, 15-16)

Käsitöitä on tehty pääosin arjen tarpeeseen,



Kuva 1: *Talonpoikaiselämää* (yksityiskohta), Akseli Gallen-Kallela (1887)

ja taidot ovat siirtyneet yhteisen arkisen työn kautta sukupolvilta seuraaville. Tekeminen on ollut usein myös yhteisöllistä: perheen, suvun, tuttaviensa ja palvelusväen naiset ovat voineet kerääntyä samaan tupaan työläitä työvaiheita varten. Erityisesti Suomessa arkeen liittyvät käsityöt on toteutettu yleensä keittiössä, missä talon nainen tai naiset ovat hoitaneet muutkin työt, kuten talon lämmityksen, ruoan valmistamisen, lasten vahtimisen ja muut askareet. Ajallisesti käsityöt on tehty pääosin talven aikana, varsinkin maaseudulla. Säiden salliessa ulkotyöt myös naiset siirtyivät miesten avuksi. Pohjoisen pitkään ja pimeään talveen ovat myös sisätiloissa tehtävät arkea hyödyttävät työt sopineet erittäin hyvin. (Ranta 2012, 159-169)

2.2 Tekstiilikäsityön asema nykypäivänä

Teollisen vallankumouksen myötä tekstiilikäsityö on kokenut suuria muutoksia.

Käsitöiden valmistuksen osaamisen tarpeellisuus arjessa on muuttunut dramaattisesti, kun koneet ovat syrjäyttäneet ihmiskäden tarpeen. 1800-luvun aikana kankaan käsin valmistaminen käyttötekstiilejä varten loppui lähes kokonaan. Käsitöinä toteutettaviksi ovat jääneet vain erityisen hienovaraiset tekniikat joita on vaikea automatisoida, kuten koristetekstiilit, pitsinnypläys tai erityisherkkien kankaiden ja lankojen valmistus.

Nykypäivänä vallitsee kulttuuri, jossa suurin osa tekstiileistä valmistetaan koneellisesti keinotekoisista materiaaleista. Nopea ja edullinen tuotanto näkyy väistämättä myös tuotteiden laadussa, kestävyudessa ja käyttöiässä. Vaatteiden ja tekstiilien saatavuus on jatkuvasti kasvussa, ja lisää tekstiiliä tuotetaan jatkuvasti. Samaan aikaan esimerkiksi tekstiilinkierrätys ei millään pysy tahdissa mukana.

<i>Harrastaa nykyisin, prosenttia</i>						
		Käsitöitä	Kankaiden, ryijyjen tai mattojen kutomista	Vaatteiden ompelua	Neulomista, nyppläystä, yms.	virkkausta, korusompelua
Miehet	1981	42	1	2	1	
	1991	52	1	2	1	
	2002	62	2	4	3	
Naiset	1981	86	17	51	82	
	1991	74	18	43	63	
	2002	72	27	44	61	

Tilasto 1: *Käsitöiden harrastaminen vuosina 1981, 1991, 2002, Suomen virallinen tilasto (SVT), (2002)*

2.3 Tekstiilikäsitöiden harrastaminen Suomessa

Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan vuonna 2002 naisista 72% ilmoitti harrastavansa käsitöitä. Yli puolet naisista, 61% kertoi vähintäänkin neulovansa tai virkkaavansa. Myös vaatteiden ompelua harrasti lähes puolet ja kutomista jopa vajaa kolmasosa. Vuosina 1981-2002 aikana käsityön harrastus laski naisilla 14%. Eniten käsitöitä tekevät kuitenkin yli 65-vuotiaat naiset.

Tilastot kertovat myös kuvaa miesten osallisuudesta käsitöiden harrastukseen. Vuonna 2002 vain alle viisi prosenttia miehistä harrasti minkäänlaista tekstiiliin liittyvää käsityötä. Vaikka vuosina 1981-2002 tekstiiliin liittyvien käsitöiden harrastus oli miehillä vähäistä, se oli kuitenkin hitaassa nousussa.

Vuoden 2002 tilasto on viimeisin laaja tutkimus aiheesta, joten nykypäivän prosentteja on vaikea arvioida. Viimeisin dokumentoitu arvio tilanteesta lienee Taito-lehden (5/2012) käsityöalan trendikyselyn raportti. Siinä käsityömuotoilun tutkijat Marketta Luutonen ja Tiina Aalto kertovat käsityön muuttuneen "trendikkääksi ja kaikkien asiaksi" ja

käsityöharrastajien määrän kasvaneen.

2.4 Käsityö ja trendit

Vaikka käsityöt tuntuvat olevan jatkuvasti jollain tapaa muodissa, ovat nykypäivänä muoti-ilmiot myös entistä vähemmän aikaa "pinnalla" ja ajankohtaisia. Internetin tarjoamien alustojen ja jakopalveluiden myötä harrastuksiin liittyvien tietojen, ideoiden ja tekniikoiden tarjonta on huipussaan. Loputtoman suuren tarjonnan myötä trendit syntyvät räjähdysmäisen nopeasti, mutta myös loppuvat kuin seinään uuden villityksen tullessa tilalle.

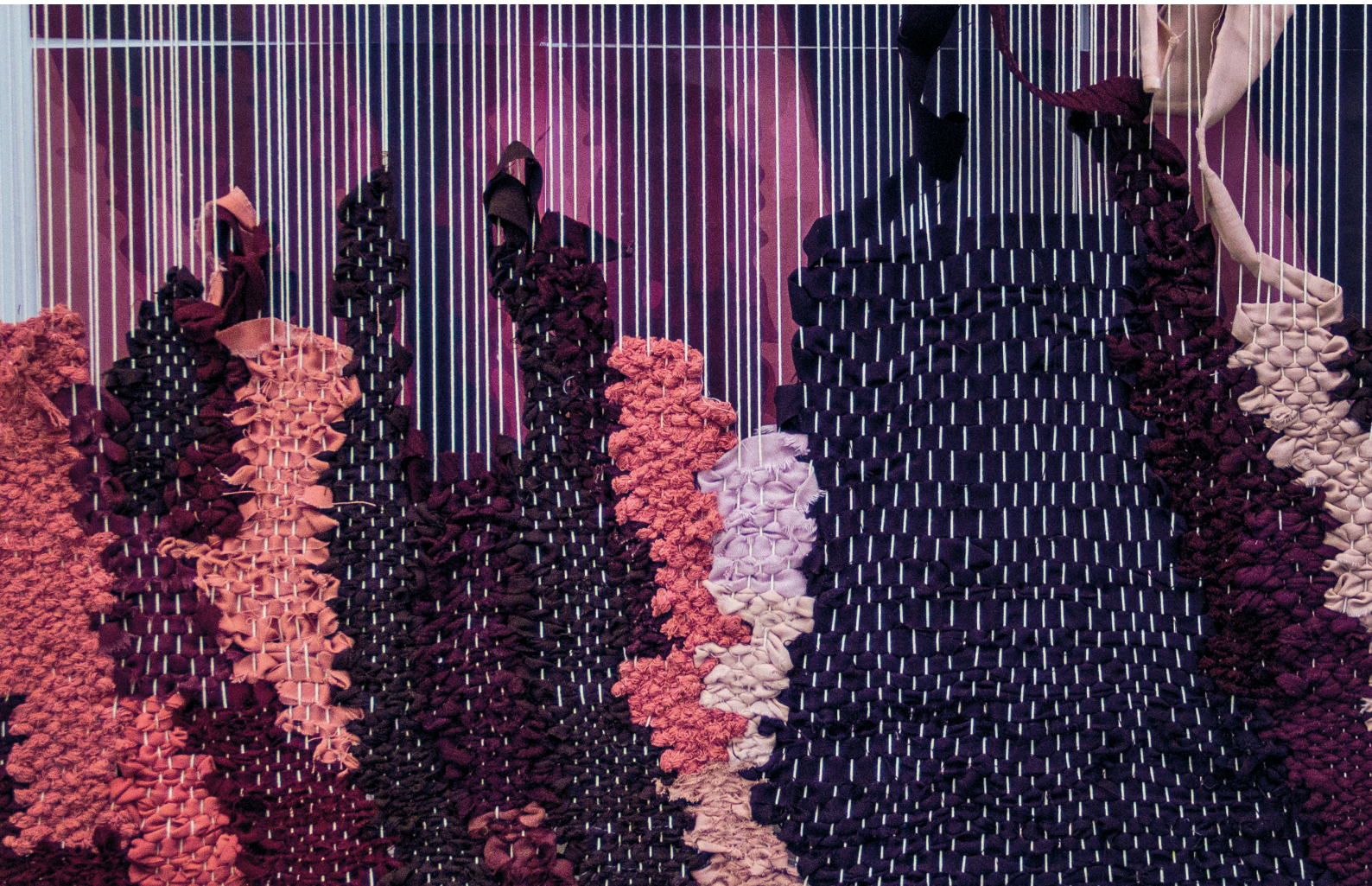
Käsitöiden valmistuksen kokonaiskuvaa katsoen muotikulttuuri tuottaa kiinnostusta käsityökulttuuria ja -perinteitä kohtaan, mutta sen oheen yhä enemmän pinnallista harrastamista, jossa tekemiseen ei syvennyttä ja kokeilujen jälkeen siirrytään seuraavaan villitykseen. Etenkin tekstiilikäsityön kohdalla tämä ilmenee erityisesti mahdollisimman helpon, nopean ja edullisen prosessin ja lopputuloksen tavoitteluna. Tästä esimerkkinä mm. 2010-luvulla markkinoille tulleet jättimäiset virkkuukoukut, neulepuikot ja

langat. Välineiden ja materiaalin kokoa jopa kymmenkertaistamalla myös edistymisen on nopeaa ja tulokset näkyvillä selkeämmin. Helppous ja selkeys myös alentavat kynnyksiä aloittaa työskentely ja saada se päätökseen. Näin myös valmiista työstä saavutettu henkinen mielihyvä ja onnistumisen tunne on tavoitettavissa nopeammin.

2.5 Käsitöiden tunteellinen merkitys ihmiselle (nostalgia)

Ihmisen tunneside tekstiiliin syntyy eritoten jatkuvasta kosketuksesta. Länsimaisen ihmisen keho on lähes aina verhottuna edes osittain vaatteisiin. Kylmissä pohjoismaissa tunneside liittyy erityisesti lämpimiin vaatteisiin. Tunnesiteen muodostaa kuitenkin fyysistä ihotuntumaakin enemmän henkinen suhde tekstiiliin, siihen liittyviin mielleyhtymiin ja

muistoihin. Sukupolvien kokemukselliset erot luovat tunnesuhdetta tekstiileihin, etenkin valmistamisen prosessiin. Tämä suhde voi olla joko positiivinen tai negatiivinen. Yleisin positiivinen esimerkki lienee perinteen, taidon ja vaivannäön arvostaminen. Yhtäläillä suhde voi tosin olla myös huono muisto. Tällaisia ovat esimerkiksi pakotettuun toimintaan liittyvät asiat, joita on voinut tapahtua esimerkiksi koulukäsityössä tai kotiympäristössä.





Kuva 2: Porvoon kutomakoulun naisopiskelijoita 1900-luvun alussa, Suomen Käsityö museo

2.6 Käsityön opetus yhteiskunnan ohjaajana

Suomalaisissa julkisissa kouluissa on opetettu käsitöitä sen ensimmäisiltä vaiheilta saakka. Opetus on myös koulujärjestelmän alusta asti kuulunut ainoastaan tytöille. Suomessa opetuksen sisältö on siirtynyt ajan myötä vastaamaan yhteiskunnan tarpeita. 1800-luvun katovuosina opetuksessa valmistettiin itse kaikki kehräämisestä kudontaan ja ompeluun. Kasvatustieteen lisensiaatti Päivi Marjanen kertoo julkaisussaan Koulukäsityö vuosina 1866-2003, millainen sosiaalinen ja yhteiskunnallinen tavoite käsityökoulutuksen alkuvaiheen opetuksella puhtaan hyödyn lisäksi oli:

Kansakoulun alkuaikoina tytöille suunnattu koulukäsityö palveli selkeästi arkielämää. Cygnaeuksen mukaan kansakoulun avulla voitiin kasvattaa naisia huolehtimaan kodin perustehtävistä, joita olivat taloudenhoitoon kuuluvat avut, puhtaus, säännöllisyys ja ”alttiiksi antautuvaisuus toimintaan kodissa”.
(Marjanen 2012, 87)

Käsityön opetuksen tavoitteena ei 1800-luvun puolivälissä ollut vain tyttöjen elämän helpottaminen kodinhallinnan taitojen parantamisella, vaan selkeästi nuoren naisen valmistaminen yhteiskunnallisesti kelvoksi ja miestään tottelevaksi vaimoksi.

1900-luvulle siirtyessä tekstiilejä ja valmistuotteita oli jo yleisemmin saatavilla, mutta naisen työn määrä kotona silti korkea. Tekstiilityön opetus keskittyi siis valistamaan työnteon tärkeydestä ja valmistamaan arjen raadantaan. Sotavuosien jälkeen 1900-luvun puoliväliä lähestyttäessä valmistuotteet lisääntyivät ja työtehtävät muuttuivat, mutta talous oli silti tiukoilla. Tällöin käsitöiden teossa pääpaino alkoi siirtyä arjen tarpeiden täyttämiseen kansakunnan asenteiden ja rakenteiden ohjaamiseen:

*Koulukäsityön tehtävä oli...
...toimia muodollista sivistystä
rakentavana oppiaineena, jonka
avulla opetettiin kaikenlaisen työn
arvostamista. Tätä arvomaailmaa
kuvastivat myös koulukäsityölle
asetetut tavoitteet, kuten
huolellisuus, tarkkuus, rebellisyys
ja vastuuntunto... ...Käsityötaitoa
ei kuitenkaan katsottu tarvittavan
enää niinkään kodin tarve-esineiden
valmistamisessa vaan valmiiden
tuotteiden korjaamisessa, parsimisessa
ja somistamisessa.
(Marjanen 2012, 214)*

2.7 Koulukäsityön sukupuolittuneisuus nykypäivänä

Lasten ja nuorten käsityötarjonta nykypäivän perusopetuksessa on uudistunut ja laajentunut viimeisen 50 vuoden aikana. 1970-luvulla alettiin ensimmäistä kertaa tuomaan esille sukupuolettomuutta ja korostaa oppilaan omien valintojen ja mielenkiinnon kohteiden tärkeyttä. Nykypäivänä peruskoulu tarjoaa yhä useammille ja nuoremmille oppilaille mahdollisuuden valita teknisen työn ja tekstiilityön väliltä sukupuolesta riippumatta. Sukupuolettoman ja mieltymysten mukaisen valinnan toteutuminen käytännössä on kuitenkin yleisen mielipiteen mukaan nykypäivänä yhä suurilta osin epäonnistunut (Lehtonen 2003, 82). Vaikka mahdollisuus itsenäiseen ja yksilölliseen valintaan annetaan, oppilaan valinta määräytyy yhä vanhoillisten sukupuoliroolien mukaan. Tähän vaikuttaa omien mielenkiinnon kohteiden monta ulkoista tekijää, esimerkiksi yhteiskunnan suhtautuminen siihen, mitkä työt mielletään naisten, ja mitkä miesten töinä.

KÄSILLÄ TEKEMISEN SUKUPUOLITTUNEISUUS

Tässä luvussa keskityn syvemmin siihen, miten sukupuoli ilmenee käsityön ja erityisesti tekstiilikäsityön parissa. Etsin yhteiskunnan määrittämien sukupuolten välille kehittyneitä eroja työtehtävien suhteen, ja mietin niiden tasapainoisuutta toisiinsa nähden.

3.1 Töiden sukupuolinen jakautuminen

Suomen lähihistoriaa katsoessa voidaan todeta, että tekstiileihin liittyvät työt ovat arjessa lähes poikkeuksetta olleet naisen tehtäviä (Ranta 2012, 5, 159). Poikkeuksena tekstiilityön historiasta löytyvät muutamat miehet ovat edustaneet yleensä yhteisön esille nostamia huippuammattilaisia, taiteilijoita tai työnjohtajia. Onkin pääteltävissä, että näiden historiankirjoihin jääneiden suurmiesten alaisina on toiminut kuitenkin pääosin naisia.

Historiasta nousee myös toistuvasti selvästi esille tekstiilityön taidot hyvän vaimon ja emännän pakollisina ominaisuuksina. Historiaa verrattaessa nykytilaan, voisi olettaa että miesten osuus näiden töiden sekä kodin vaatehuollon askareiden suorittajana olisi kasvanut tasapuolisemmaksi. Tilanteessa on kuitenkin 2000-luvullakin yhä huomattavia

eroja. Euroopan Unionin alueella naisten vastuulla on arviolta yhä 80% kotitöistä. Näistä naisista suuri osa toimii myös kodin ulkopuolisissa töissä ajallisesti saman verran kuin mieskin (European Women's Lobby 2001). Suomen tilastoissa näkyy myös kasvu naisten siivoukseen ja kodinhuoltoon liittyvien töiden määrässä naisen solmiessa avo- tai avioliiton. Kumppanin kanssa yhteen muuttaessa naisen kotityön määrä (verrattuna yksin asumiseen ilman lapsia) kasvaa n. 50 minuuttia per päivä, kun miehellä vastaavassa tilanteessa työnteko lisääntyy vain 10 minuutilla. Lasten tullessa mukaan arkeen, lisääntyy kotityön määrä jo yli kuuteen tuntiin arkipäivänä, miehellä sen jäädessä noin kolmeen tuntiin (Tilastokeskus 1999-2000). Näiden erojen lisäksi tekstiili- ja vaatehuoltoon liittyvät työt nousevat suurimpana erona kotitöiden jakautumisen kohdalla. 2000-luvun alussa tehdyn mittauksen mukaan Euroopassa miehet käyttivät päivittäin pyykinpesuun ja silitykseen

päivässä keskimäärin kaksi minuuttia, siinä missä naisten päivittäinen kulutettu aika oli 29 minuuttia. (Eurostat 1998-2002) Minkään muun kotityön sukupuolijakauma ei tutkimuksessa ollut lähellekään näin suuri.

Harrastuneisuuden suhteen aiemmin käydyissä luvuissa (kts. s. 5, tilasto 1) käy ilmi myös sukupuolijakauma. Tilastokeskuksen tutkimuksessa vuonna 2002 yleisesti käsitöiden harrastuneisuus oli miehillä 62% ja naisilla 72%. Naisista suurin osa, 61%, harrasti edes osaa tekstiileihin liittyvistä käsitöistä, monet useampaakin. Miehistä korkein käsitöihin liittyvän harrastamisen (vaateompelun) määrä oli vain 4% (Suomen virallinen tilasto SVT, 2002).

3.2 Naisen työt ja miehen työt

Suurin osa ammateista ja töistä kantaa jonkinlaista sukupuolittunutta leimaa, vaikka tasa-arvon lisääntyessä osa leimoista on lieventynyt tai unohtunut lähes täysin. Keskustelua käydään silti monen ammatin kohdalla yhä siitä, onko jokin työ luonnostaan sopivampi toiselle sukupuolista. Naisten töinä on nähty ja yhä nähdään pehmeisiin materiaaleihin ja kodin lämpöön liittyvät "askareet", kun miehille taas kuuluvat tekniset, kovat ja ulkoista suorittamista vaativat työt. Nykytodisteiden valossa lopputulemana on silti, että "pehmeissä" ja "kovissa" käsitöissä ei ole toiselle sukupuolelle sopivampaa tai luontevampaa luokittelua (Oittinen 1996, 33–34). Tämä faktatietokaan ei silti tunnu murtavan sukupuolittumisen vahvaa läsnäoloa esimerkiksi käsitöiden saralla vielä nykypäivänä.

Nykyajan patriarkalisessa hierarkiassa naisen on soveliaampaa siirtyä sukupuolirajojen yli kuin miehen. Mikäli nainen ryhtyy suorittamaan

"miesten töitä", hän ylenee hierarkiassa lähemmäksi miehen tasoa. Kuitenkin miehen siirtyessä suorittamaan naisten tehtäviä, tarkoittaa tämä vastavuoroisesti hierarkiassa alenemista, laskeutumista naisten tasolle (Rantalaiho 1994, 11-12).

Tämän asettelun myötä naiset saavuttavat toki jossain määrin tasa-arvoisempia työmahdollisuuksia, mutta se ei liene kokototuus. Naisten laajentaessa osaamistaan he tekevät nyt myös miesten töitä, mutta epätasapaino syntyy kun miehet eivät toimi laajalti vastavuoroisesti ja tehtäviin liitetään myös negatiivisia mielle yhtymiä. Historiassa löytyy tästä useita esimerkkejä pienemmässä mittakaavassa. Naiset ovat tehneet miesten töitä esimerkiksi sotien ja muiden suurten talkooponnistusten aikana, fyysisesti siinä onnistuen kuten miehetkin. Kuitenkaan vastavuoroista ilmiötä ja naisten yhteiskunnallisen paikan (edes paikallista) muuttumista ei liene tapahtunut. Nykypäivän hierarkista kokonaiskuvaa katsoen sukupuolirajoja ylittäviä liikettä kyllä tapahtuu puolin ja toisin jatkuvasti enenevässä määrin. Kuitenkin tilanne näyttäytyy myös epätasapainosta toiseen siirtymisenä mikäli naiset tekevät yhä laajemmin sukupuolirajoja ylittävää työtä pysyen silti hierarkiassa miestä alhaisempana, miesten pysytellessä samassa pisteessä kuin aiemmin, vältellen "laskeutumista" naisten tasolle.

4 TAIDE JA KÄSITYÖ

Tässä kappaleessa vertaan tekstiilikäsityötä taidetekstiiliin ja pohdin näiden suhdetta toisiinsa. Vaikka kentät ovat näennäisesti erillään toisistaan, onko raja-aitaa näiden kahden välillä silti olemassa, ja mikä sen määrittää?

4.1 Taidetekstiili vai tekstiilitaide?

Taidetekstiiliksi voidaan yleisesti katsoa niin tekstiiliammattilaisen tekemä taiteellinen tai koristeellinen tekstiili, kuin myös esimerkiksi kuvataiteilijan tekemä tai suunnittelema tekstiili. Tekstiilitaide taas on käsitteenä hieman laajempi, kattaen myös vain osaksi materiaalinaan tekstiiliä käyttävät taideteokset, yksittäisen tekstiili-esineen sijaan. Käsitteiden rajaa ei kuitenkaan ole määritelty tarkkaan ja se on häilyvä. Tekstiilikäsityön piirissä tekstiilitaiteeksi mielletään usein perinteisellä tavalla valmistetut tekstiilit, jotka ovat jostain syystä nousseet koristetekstiilistä taide-esineen asemaan, joko tekijän tai ulkoisten vaikutteiden myötä.

Kuvataiteen piirissä tekstiilitaiteen lähtökohta on taide siitä huolimatta nostaako yhteisö tai yhteiskunta sen arvostuksensa piiriin. Tekniikan toteutuksella on tietysti merkityksensä, mutta

nykytaiteen kenttä liikkuu usein tietoisesti pois perinteikkäästä ilmaisusta tai tekniikasta. Tällöin teoksen idea, konsepti ja sanoma niin sanotusti ajaa joskus jopa teknisen toteutuksen ohi.

Kenttien erojen väliseen tarkasteluun voidaan ottaa esimerkiksi Suomen ehkä perinteikkäimmäksi mielletty tekstiilikäsityö, ryijy. Ryijyjen kudonnassa perinne on erityisen vahva. Ryijyt kudotaan tavallisesti perinteikkään ja laajalle levinneen kudontamallin mukaan. Perinteisinä kuva-aiheina niin sisustustekstiileissä kuin myös taidetekstiileissä ovat usein abstraktit tai jugend-henkiset kuviot. Kansantaiteen kuvastosta nousee geometrinen koristeellisuus ja symboliikka, kuten uskonnolliset tai onnea tuovat kuviot. (Honka-Hallila 2011, 56) Ryijyn on voinut valmistaa myös ostetulla välinepaketilla, joka sisältää tarvittavat langat ja loimilangat. Muiden suunnitteleminen

kaavojen käyttäminen on jatkunut lähes 500 vuoden ajan, ja jatkuu yhä. Suomen Käsityön Ystävät Oy myy tarvikepaketteja niin satoja vuosia vanhojen perinnemallien valmistukseen, kuin viime vuosina tehtyihin malleihin. Myös nykytaiteen kenttä löytyy valikoimasta edustettuna: kuvataiteilija Osmo Rauhala on suunnitellut heille malleja, joiden tarvikepaketin voi ostaa kotiinsa ja valmistaa itse. (Suomen Käsityön Ystävät Oy, 2016) Sama ilmiö toimi esimerkiksi Akseli Gallen-Kallelan kohdalla, kun hän suunnitteli kuuluisan

Liekki-ryijynsä Pariisin maailmannäyttelyyn. Vaikka aikaa näiden kahden tapauksen välillä on yli 100 vuotta, ilmiö on sama. Molemmat taiteilijat siirtyivät taiteen kentältä suunnittelijan asemaan, "lainaten" pelkän visuaalisen taitonsa kädentaitojensa sijasta.

4.2 Nykytaidetekstiili /



Kuva 3: *Sananjalka*, Osmo Rauhala
SKYOy (2013)



Kuva 4: *Liekki*, Akseli Gallen-Kallela
SKYOy (2013)

Tekstiilinykytaide

Kokonaisvaltaisempaa uudistusta tekstiilitaiteeseen Suomessa ovat tuoneetkin viime aikoina monet nykyaiteilijat. Näistä poimintoina mm. Tenka Issakainen, Niina Mantsinen, Panu Puolakka, Liisa Hietanen ja Kaija Papu. Nämä taiteilijat toimivat hyvinä esimerkkeinä siitä, miten muoto ja tekniikka saattavat muuttua, mutta työ toimii silti tekstiilin perinteen konseptissa teknisesti. Raja käsityön ja taiteen välillä hämärtyy.

Esimerkiksi Niina Mantsisen graffiti-ryijyt ovat ammattikäsitön kautta tarkastellessa teknisesti virheettömiä tekstiilejä, mutta kuva-aiheeltaan erittäin kaukana perinteisestä estetiikasta. Tenka Issakaisen ryijyt taas ovat rönsyileviä ja tietyin silmin katsottuna jopa epäsiistejä ja viimeistelemättömiä, mutta pohjimmiltaan niiden toteutus ei teknisesti eroa ryijyperinteestä.

Kuva 5: *Rosanvärinen ryijy* (yksityiskohta) Tenka Issakainen, ASI (2006)





Kuva 6: *BEA*, Niina Mantsinen, kuva Lauri Merisaari (2012)

4.3 Ristiriidat taiteen ja käsityön välimaastossa

Kun perinne kohtaa nykyaiteen kentän, voi syntyä problematiikkaa. Laajalti käsityön ja taiteen kenttä on pitänyt yllä tiettyä raja-aitaa, jossa tekstiilitaide ei karkaa tiukoista perinteen määrittämistä raameistaan. Uudistusta perinteeseen tulee suhteellisen harvoin ja lähinnä nykyaiteen puolelta, taiteen kentälle hairahtuu harva tekstiilityön ammattilainen.

Käsityöperinteen yksi selkeä esiin nouseva piirre on sen säännönmukaisuus ja kaavamaisuus. Perinne itsessään tarkoittaaakin opittua traditiota, joka on koettu hyväksi ja toimivaksi usean sukupolven vahvistuksella. Yksinkertaisuudessaan säännöt ovat olemassa, koska ne on todettu toimiviksi. Näin luodaan perustelu sille, miksi toisin ei ole hyvä toimia. Kaavamaisuus kuitenkin myös rajaa työstä pois tilaa luovuudelle, kun ääripäinä toimivat oikea ja väärä, virheellinen ja viaton.

Sinällään sama ongelmallisuus kaavoista sekä “oikean” ja “väärän” käsitteistä ovat läsnä myös kuvataiteen kentällä. Yhtä suurella intohimolla kuin nykyaide yrittää rikkoa perinteen muodostamia kaavoja ja sääntöjä, kenttä myös samalla näin vahvistaa sääntöjen olemassaolon. Ennen kuin sääntöä voidaan rikkoa, täytyy luonnollisestikin tiedostaa ja huomioida säännön olemassaolo alunperinkin. Tämä luo tietoisuuden diskurssin, joka mahdollistaa eräänlaisen oravanpyörä-efektin: eriytyminen tietystä kaavamaisuudesta luokin uutta kaavamaisuutta. Sisäänpäin lämpeävää kenttää ei näin välttämättä siis avarreta, vaan sen rinnalle perustetaan uusi, yhtä eksklusiivinen vastine.

5 HILLEVI

Tässä luvussa kerron lopputyöteoksestani, jonka valmistin Tampereen ammattikorkeakoulun lopputyönäyttelyyn kevääksi 2016. Toteutusprosessi vei kaikkiaan noin yhdeksän kuukautta. Käsittelen tekniikkaa sekä toteutusprosessin osia ja etenemistä.

En ole koskaan aiemmin kutonut kangasta. En kangaspuilla enkä käsin. Minun ei ole koskaan tarvinnut.

Sukupolveni naisilla on vapaus, jota kaikilla isoäideillämme ja heidän äideillään ei välttämättä ollut: voimme elää koko elämämme parsimatta yhtäkään lakanaa, kutomatta ainoatakaan sukkaa tai silittämättä yhtäkään pöytäliinaa. Kuitenkin tämän vapauden lisäksi koko sukupolvellamme on myös oikeus tehdä näitä töitä omasta halustaan ja näin osallistua vuositubansia jatkuneeseen perimätiedon siirtymiseen yhä eteenpäin.

Sitaatti lopputyöni teostekstistä.

5.1 Lopputyöteos

Toteutin lopputyöteoksenani suurikokoisen kuvakudoksen kierrätystekstiileillä. Kuva on kudottu valokuvan pohjalta, jossa esiintyy isoäitini. Teknisesti teos yhdistelee perinteisiä kudontatekniikoita ja -materiaaleja, mutta lopputulos poikkeaa silti käsityöperinteessä totutusta lopputuloksesta.

5.2 Lähtökohtani

Lähtökohtani tekstiilitaideteoksen tekoon olivat alusta saakka ristiriitaiset. En koe olevani “tekstiilikäsityöihminen”. Lapsesta saakka suhtautumiseni tekstiilikäsityöhön on ollut hataralla pohjalla. Vaikka kävin lapsuudessani montaa eri peruskoulua, niissä jokaisessa tekstiilikäsityön opetuksessa vallitsi ilmapiiri, jossa virheet olivat kiellettyjä, silmukat täytyi laskea tarkalleen ja kaavat leikata



millilleen. Improvisaatio, soveltaminen ja kyseenalaistaminen eivät kuuluneet tunneille, ja tämän myötä aloin kokea, että en kuulu sinne itsekään. En kokenut koskaan olevani huono, en vain lapsena nähnyt perusteluja sille, miksi asioille oli vain yksi toteutustapa.

Vuosien varrella itsenäisesti aloitetut muutamat virkkuu- tai neulontaprojektit ovat aina jääneet puolitehden ilman asiallista opetusta. Parikymppisenä innostus perinteeseen nousi kertaalleen paljon vahvempana kuin aiemmin. Vanhojen esineiden ja niiden valmistuksen prosessi kiehoi. Alkuun neuloin ensimmäisen villasukkani. Sukkaan pyysin neuvoja sekä isoäidiltä että äidiltä, kun internetin opetusvideot eivät riittäneet. Neulominen ja virkkaaminen oli nautinnollista, mutta kohtasin saman tilanteen kuin aiemmin; tapoja oli vain yksi ja tilaa luovuudelle ei ollut. Yleensä päädyinkin tekemään käsityötä meditatiiviseen tapaan lopputuloksesta ja etenemisestä välittämättä, purkaen lopputuloksen jossain vaiheessa. Kuitenkin koen tämän ensimmäisenä varsinaisena heräämisnä tekstiilin pariin.

5.3 Tekniikan ja materiaalin valinnan merkitys teokselle

Kuvakudos on kankaankudonnan muoto, jossa kudontamateriaalien väriä tai materiaalia vaihtamalla kankaaseen luodaan kuva-aihe. Yleensä tällä tekniikalla luodaan seinävaatteita tai detaljeja kankaaseen. Tavallisimmin kodin koristekuvakudokset ovat verrattain pieniä ja ne ovat toteutettu ohuista langoista, esimerkiksi villalangasta.

Oma kuvakudokseni poikkeaa kuitenkin perinteisestä koristetekstiilistä. Valitsin materiaaliksi kierrätetyn räsykuteen, eli kankaista revityn nauhan. Räsykudetta ei käytetä tavallisesti kuvakudoksessa, vaan lähinnä räsymatoissa, joissa hyödynnetään arjen käytöstä poistunut käyttötekstiili.

Räsymaton visuaalinen symboliikka edustaa vanhalle ja tehtävänsä täyttäneelle objektille uuden aseman antamista. Arjen ja arkisuuden arvostus nousi nopeasti työni keskiöön niin kuvallisesti kuin materiaalisestikin.

5.4 Tila ja illuusio

Teos tekee eroaan koristekäsityöhön myös selkeästi kooltaan. Kudontaa ympäröivän puukehikon eli kudontakehyksen koko on leveydeltään 214 cm ja korkeudeltaan 307 cm. Teos siirtää koollaan itsensä tietoisesti pois keskivertokodin seinälle vietävästä taiteesta. Teos vaatii itselleen tilaa ja etäisyyttä, sillä myös kudonnan yksityiskohdat muuttuvat kun työtä tarkastelee eri etäisyyksiltä. Läheltä katsottuna työ on lähes pointillistinen, kaukaa piirteet ja värit sulautuvat lähemmäs realistista vaikutelmaa.





Valokuva, jota käytin pohjana teokselle. Kuva Anni Weckman

5.5 Kuva-aihe

Kuvakudokseni visuaaliselle pohjalle valitsin itselleni tutun teeman, eli muotokuvan. Vaikka olen maalannut paljon perinteikkäällä muotokuva-asettelulla sommiteltuja maalauksia, niin tällä kertaa kuitenkin aiheessa oli jotain itselleni aivan uutta. Muotokuvana toimii valokuva isoäidistäni. En ole aiemmin tehnyt mitään taiteellista työtäni liittyen sukulaisiini tai edes tuntemiini henkilöihin. Seuraavassa otteessa teostekstistäni kerron syistäni miksi valitsin isoäitini muotokuvan aiheeksi:

Mummoni kunto romahti yhdessä yössä alkuvuodesta 2014. Hän menehtyi muutama viikko myöhemmin aivoveritulpan komplikaatioihin.

Olin ehtinyt suunnitella kangaspuiden kokoamista vintille ja yhteisen ryijyn tekoa. Halusin antaa mummolle joululahjaksi ensimmäiset itse kutamani villasukat, vastineeksi niistä sadoista joita hän oli lahjaksi muille kutonut. Sukat jäivät antamatta, kangaspuut kokoamatta ja kysymykset kysymättä.

Lähtökohtana toimi siis isoäitini eräänlainen osallistaminen prosessiin, johon hän itse ei enää pystynyt fyysisesti osallistumaan.

5.6 Performanssin sisällyttäminen teokseen

Aloittaessani suunnittelemaan teoksen toteutusta kävi nopeasti ilmi, että prosessin etenemistä on vaikea ennakoida ja laskea. En aikonut kuitenkaan tinkiä teoksen koosta, sillä suuri koko oli perusteltua muotokuvan maalaukselliseen toteuttamiseen paksulla kuteella. Siksi alusta saakka päätin, että varauduin päättämään useita vaihtoehtoja toteuttaa galleriaan valmis teos riippumatta siitä, riittääkö aikani perinteisesti katsottuna valmiin työn esillepanoon. Siksi otin vaihtoehdokseni työn edetessä toteuttaa kudontaperformanssi näyttelyn aikana galleriatilassa. Tähän päädyinkin kutomisen loppuvaiheessa, ja se osoittautui oikeaksi ratkaisuksi moneltakin kannalta.

Toteutin varsinaisen lopputyöteokseni ohessa kudontaperformanssin lopputyönäyttelyssä Taidekeskus Mäntinrannassa 5.3-21.3 Tampereella. Teos oli näyttelyn alkaessa toteutettu kokoonsa nähden noin hieman yli puoleenväliin kudontakehystä. Kudoin teosta galleriassa neljänä päivänä viikossa, kolme tuntia kerrallaan. Valitsin kutomisajokoiksi

gallerian kolme viimeistä aukiolotuntia ja vilkkaimmat viikonpäivät.

Liitin performatiivisuuteen myös keskustelun ja ihmiskontaktin aspektin. Kudoin seisten matalalla korokkeella, joten katsojat pääsivät fyysisesti lähelle sekä minua että teosta. En aktiivisesti ohjannut tai kannustanut ihmisiä keskusteluun teoillani tai puheillani. Silti keskustelua syntyi erittäin paljon. Puheenaiheina toimivat ihmisten omat tunteet ja kokemukset tekstiilistä, niin sen tekemisestä kuin näkemisestäkin.

KOKEMUS: TEOKSEN JA TOTEUTUKSEN ANALYYSI

Tässä luvussa pohdin sitä, miten teoksen taiteellinen prosessi ja kutomisen fyysisuus vaikuttivat minuun ja tekemääni teokseen. Koitan nähdä teokseni suhteessa tutkimukseeni tekstiilikäsityön ominaisuuksista ja arvioida prosessin toteutumista jälkikäteen erilaisista näkökulmista, keskittyen mm. käsityöperinteen ja taideperinteen kohtaamiseen.

6.1 Naiseuden ja naisen aseman kokeminen tekijänä

Kutomisen prosessi oli minulle elämyksenä vahva. Se ei ollut pelkästään hauskaa käsityötä, nostalgista puuhastelua tai mukavaa näpertelyä. Työ oli raskasta ja siihen täytyi palata pitkällä ajanjaksolla päivä toisensa jälkeen. Otin asenteekseni tehdä työtä jatkuvasti ja välittämättä mieliteoistani tai olotiloistani. Loin itselleni kuvitteellisia päämääriä ja välietappeja joilla motivoin töihin lähtöäni. Tälle työskentelyasenteelle motiivi ei ollut vain ammatillinen asenteeni työhön, vaan eräällä tapaa myös mummoni kokemuksen uudelleeneläminen. Tutkimukseni aiemmista sukupolvistamme, naisen töistä ja naisen roolista arjessa vaikuttivat syvästi ajatuksiini joita kävin läpi kutoessani. Työn fyysiset puolet toivat esille ajatuksia ja rinnastuksia. Vaikka työ oli kivuliasta käsille, niskalle ja selälle tauon pitäminen raskaan työn keskellä tuntui usein

sylliseltä. Aiempien sukupolvieni naisten työn paino lojui harteillani henkisesti raskaampana kuin niskan jomotus.

Oma negatiivinen suhtautumiseni tekstiilikäsityöhön oli yksi pohtimistani asioista. Aiemmin olen maininnut kouluympäristön vaikuttaneen suhtautumiseeni (kts. s. 19), mutta sen lisäksi haasteelliselta tuntui itseni asettaminen stereotyyppiseen naisen tehtävään. Siitä heräsikin myös toinen näkökulma: johtuiko negatiivinen asenteeni tekstiilikäsitöihin siitä, että koen naisten työt itsekkin alentavina? Mitä enemmän asiaa pohdin, sitä enemmän aloin kokea, että elän kulttuurisesti tilanteessa jossa joudun tasapainoilemaan sukupuolten ominaisuuksien välillä. Minulle on ollut aina mielekästä niiden ominaisuuksien painottaminen, johon liittyy mielle yhtymiä henkiseen ja fyysiseen vahvuuteen. Tällainen käytös ei tietenkään ole ollut tietoista sukupuolirooleja vastaan



taistelua, vaan ennemminkin kykyä omien mielenkiinnon kohteidensa vuoksi ohittaa yhteiskunnan asettamat käyttäytymismallit. Silti koin vääräksi asenteeni, jossa huomaamattani olin omaksunut oletuksen jonkin työtehtävän sukupuolellisista stereotyyppioista. Asiaa tarpeeksi pohtimalla aloin pikkuhiljaa nähdä asian uudessa valossa. Naisen asemaan “alistumisen” sijaan näin työni tekemisen vahvana voimaponnistuksena. Tämä vahvisti myös sitä, miksi performatiivisuus nousi lopulta aiottuakin suurempaan rooliin. Teoksen fyysisyys ja vaativuus korostui tekemällä kudontaperformanssia itse ihmisten edessä, tuskallisen hitaasti edeten. Pystyin näin tuomaan näkyväksi työn, joka yleensä otetaan itsestäänselvytenä, joka on tapahtunut ja tapahtuu suljettujen seinien sisällä, hiljaisuudessa ja vaatimattomuudessa.

6.2 Performatiivisuuden kokemus

Teoksen fyysisyys ja vaativuus korostui tekemällä kudontaperformanssia itse ihmisten edessä, tuskallisen hitaasti edeten. Pystyin näin tuomaan näkyväksi työn, joka yleensä otetaan itsestäänselvytenä, joka on tapahtunut ja tapahtuu suljettujen seinien sisällä, hiljaisuudessa ja vaatimattomuudessa.

Performatiivisen esittämisen tavoitteena oli halu välittää tekemisen konkretiaa, elämystä ja kokemusta. Koin myös, että itselleni vahva tunne-elämys välittyisi myös katsojalle kauttani, tekemisen ja näkemisen kautta. Itselleni taiteen päämääränä on herättää vahva ja mieleenpainuva reaktio, joka saa ajattelemaan. Tavoite ei ole välittää samaa tunnetta kuin minulla tekijänä teoksesta tulee, vaan toivoa että kenties katsoja näkee teoksen kautta jotain omasta elämästään eri valossa.

6.3 Tekijänä käsityön ja nykytaiteen välissä

Omassa työssäni tahdoin tehdä jotain tiedostavan sääntöjen rikkomisen ja noudattamisen välimaastosta. Tahdoin kulkea sellaisella rajalla, jossa kunnioitan ja nostan käsityöperinnettä sellaisena kuin se on, vahvistaen sen toimivuutta nykytilassaan ja arvostaen vanhoja tekniikoita ja tekijöitä. Samalla kuitenkin halusin murtaa muuria, jossa vain ammatillinen tekninen kokemus tuottaa onnistunutta työtä. Tämän toteutin taktiikalla, jossa opettelun säännöt käsitteellisesti. Luin aiheesta, katsoin opetusvideoita, tutkin historiaa ja yritin hahmottaa tekniikkaa kolmiulotteisesti. Kun lopulta lähdin kutomaan lopullista työtä, ei taustallani ollut mitään fyysistä kokemusta kudonnasta, ainoastaan tietoni. Näin koen että sain sisällytettyä työhön myös ominaisuutta, joka usein nousee käsityön tekemisen kokemuksessa esille: alun innostuneisuutta. Ensikertalaisuuteni tallentui kudontaan.

Ensikertalainen työskentelytapani on kuitenkin ristiriidassa perinteen kanssa, joten esiin nousee kysymys siitä, kuinka hyvin pystyin kunnioittamaan perinnettä rikkomalla sitä samalla vahvasti?

7 PÄÄTELMIÄ JA LOPPUSANAT

7.1 *Tavoitteiden saavuttaminen*

Työssäni oli tavoitteena tutkimuksen ja kokemuksen keinoin tavoitteena päästä syvemmälle maailmaan, joka oli aiempien sukupolvieni naisille arkea, ja välittää osa kokemustani myös teoksen katsojalle.

Yksi tutkimukseni aiheista oli pohtia perinteisten sukupuolten välisiä eroja tekstiilin suhteen ja tarkastella niiden epätasaista jakaumaa, jossa sukupuolirooleihin liittyy negatiivisia latauksia. Tässä tutkimuksessa huomasin, että tekstiilikäsityöt olivat erittäin painottuneita naissukupuoleen, jopa siihen pisteeseen asti, että miesten harrastaessa näitä töitä nähtiin se usein alentavana joko kulttuurisesti tai seksuaalisesti.

Lopputyöteokseni pohjimmainen tavoite oli yksinkertaisuudessaan herättää tunnetta. Suora palaute, jonka performanssissa läsnäolollani

pystyin vastaanottamaan, tuki sitä että monilta olin onnistunut tavoitteessani. Keskustelut, joita kävin näyttelykävijöiden kanssa olivat lähes kaikki yksimielisiä ja liittyivät laajalti nimenomaan tutkimiini aiheisiin, ilman että johdatin keskustelua siihen itse. Mielestäni tämä osoittaa sen, että pystyin välittämään kokemusta sukupolvien välisestä suhteesta. Kymmenet ihmiset kertoivat omia muistojaan tekstiilistä.

Pohtiessani omaa sijoittumistani käsityön ja taiteen välillä, joudun päätyämään tulokseen jossa kallistun täysin taiteen puolelle. Hieman samaan tapaan kuin Akseli Gallen-Kallela ja Osmo Rauhala vertauskuvallisesti “lainasivat” visuaalista taitoaan käsityön kentälle, koen itse vain lainaavani käsityön tekniikoita taiteen kentälle. Olisi hienoa todeta, että taiteen ja käsityön raja on prosessin aikana hämärtynyt, mutta näin en silti pysty täysin toteamaan. Vaikka joiltain osin tämä lienee totta, niin

päällisin puolin oloni on kuin toiseen paikkaan vain käymään lähteneellä vierailijalla. Koen olevani ikäänkuin matkailija, joka nauttii kyllä uudesta ympäristöstään, mutta silti tietää että ei ehkä koskaan palaa, sillä maailmassa on niin paljon muutakin nähtävää.

7.2 Lopuksi

Kun lähdin toteuttamaan lopputyöprosessiani, oli lähtökohtani kesken jääneen asian saattaminen loppuun. Mielessäni oli katumus siitä, että olin liian myöhään herännyt keräämään ja arvostamaan perimätietoa, joka nyt oli saavuttamattomissa. Jonkin aikaa koin, että perimätiedon linkki oli lopullisesti katkennut, ja pitelin käsissäni enää vain tiedonmurusia. Prosessin edetessä tähän tuli kuitenkin muutos. En halunnut itseni ja työni sortuvan “mitä jos”-ajatteluun. Katumuksen

sijaan päätin, että yksittäisten tietojen ja muistojen “häviäminen” ei merkitse loppua.

Emme saa sortua sellaiseen nostalgiaan, jossa asiat saavat arvonsa vasta kun ne ovat poissa, ja silloinkin vain muistoina. Perintömme on kaikkialla ympärillämme, ja voimme tehdä sen eläväksi omalla tavallamme, ennen kuin se katoaa.

*Emme saa sortua sellaiseen
nostalgiaan, jossa asiat saavat
arvonsa vasta kun ne ovat poissa,
ja silloinkin vain muistoina.
Perintömme on kaikkialla
ympärillämme, ja voimme tehdä
sen eläväksi omalla tavallamme,
ennen kuin se katoaa.*



LÄHTEET

8.1 Tilastot

European Women's Lobby (2001) Opas nuorille naisille naisten ja miesten välisen tasa-arvon saavuttamiseksi Euroopassa, Brysseli (viitattu 1.12.2015)

Saantitapa:<http://www.womenlobby.org/Young-Women-s-Guide-to-Equality-in-Europe-2001>

Eurostat (2009) Harmonised European time use surveys, Office for Official Publications of the European, Luxemburg (viitattu 1.12.2015)

Saantitapa:http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-08-014/EN/KS-RA-08-014-EN.PDF.

Suomen virallinen tilasto SVT (2011) Ajankäytön muutokset 2000-luvulla [verkkajulkaisu] Tilastokeskus, Helsinki (viitattu 1.12.2015)

Saantitapa: http://tilastokeskus.fi/tup/julkaisut/tiedostot/isbn_978-952-244-331-1.pdf

Suomen virallinen tilasto SVT (2002) Vapaa-aikatutkimus [verkkajulkaisu], Tilastokeskus, Helsinki (viitattu 1.12.2015)

Saantitapa: http://www.stat.fi/til/vpa/2002/vpa_2002_2005-01-26_tie_001.html

8.2 Painetut lähteet

Honka-Hallila, Helena (2011) Ryijystä räsymattoon, Btj Finland Oy, Helsinki

Kolu, Marjo (2007) Ryijy esillä. Ryijyt Suomen käsityön museon kokoelmissa, Suomen käsityön museo, Helsinki

Lehtonen, Jukka (2003) Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa. Näkökulmana heteronormatiivisuus ja ei-heteroseksuaalisten nuorten kertomukset, Yliopistopaino, Helsinki

Lukkarinen, Leena (2008) Kierrätysmateriaalin käyttö nykytekstiilitaiteessa. Tulkintoja kierrätetystä tekstiilimateriaalista naiseuden ja arjen valossa, Taideteollisen korkeakoulun julkaisu, Helsinki

Marjanen, Päivi (2012) Koulukäsityö vuosina 1866–2003. Kodin hyvinvointiin kasvattavista tavoitteista kohti elämänhallinnan taitoja, Turun yliopisto, Turku

Oittinen, Riitta (1996) Pistoja yli ajan ja säädyn. Ompelu kahden naisen elämässä. Teoksessa Rahikainen, Marjatta (toim.) Matkoja moderniin. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki

Ranta, Sirkka-Liisa (2012) Naisten Työt. Pitkiä päiviä arkisia askareita, Karisto, Hämeenlinna

Rantalaiho, Liisa (1994) Sukupuolisopimus ja Suomen malli teoksessa Naisten hyvinvointivaltio, Vastapaino, Tampere

Suopajarvi, Tiina (2009) Sukupuoli meni metsään. Luonnon ja sukupuolen polkuja metsä-ammattilaisuudessa, SKS, Helsinki

Taideteollisuusliitto Taito Ry (2012) Käsityöalan trendikyselyn raportti, Taito-lehti, Helsinki

8.3 Digitaaliset lähteet

Taulukko 1: Pöllänen, Sinikka. Kröger, Tarja (1999) Käsityön erilaiset merkitykset opetuksen perustana, (viitattu 13.3.2016)
<http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/kipinat/SPetTK.htm>

Suomen Käsityön Ystävät Oy (2016) Ryijyt, (viitattu 25.3.2016) <http://www.kasityonystavat.fi/fi/ryijyt>

8.4 Kuvälähteet

Kuva 1: Gallen-Kallela, Akseli (viitattu: 1.12.2015)

<https://www.bukowskis.com/fi/fineartbukipedia/3713-akseli-gallen-kallela>

Kuva 2: Suomen käsityön museon kuvakokoelma (viitattu: 22.3.2016)

<http://www.craftmuseum.fi/kassaatko/heikkila.pdf>

Kuva 3: Osmo Rauhala, Suomen Käsityön Ystävät Oy (viitattu: 21.3.2016)

<http://www.kasityonystavat.fi/fi/verkkokauppa/nykyryijyt/sananjalkavaalea>

Kuva 4: Gallen-Kallela, Akseli, Suomen Käsityön Ystävät Oy (viitattu: 21.3.2016)

<http://www.kasityonystavat.fi/fi/verkkokauppa/jugend-ryijyt/liekkisininenreunallinen>

Kuva 5: Issakainen, Tenka, kuva American Swedish Institute (viitattu 24.3.2016)

<http://www.asimn.org/finnish>

Kuva 6: Mantsinen, Niina, kuva Merisaari, Lauri (viitattu 24.3.2016)

<http://www.niinakatinka.com/graffitiryijyrugs>

Kannen kuvat: Ylhäällä: Kts. Kuva 2 Alhaalla: Weckman, Anni (2016)

Muut tähän julkaisuun sisältyvät kuvat tekijän itsensä ottamia tai tekemiä, ellei toisin mainita.